

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2022 Γ.Ε.Λ.
ενδεικτικές απαντήσεις
ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ

⌘ Διδαγμένο κείμενο ⌘

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ Πολιτικά, 1253a7-18
ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ Διατριβαί, Β10. 1-4

A1.α.

- 1. Σωστό**
- 2. Λάθος**
- 3. Λάθος**

Μονάδες 6

A1.β. α. 2, β. 1, γ. 2, δ. 1.

Μονάδες 4

B1. Ο Αριστοτέλης, ως κύριος εκπρόσωπος της «κλασικής θεωρίας του φυσικού δικαίου», στο πλαίσιο της τελεολογικής θεώρησης θέλει τον άνθρωπο «φύσει ζῶον πολιτικόν», ένα ον δηλαδή που θα πραγματώσει την εξελικτική πορεία που η φύση έχει καθορίσει γι' αυτό, θα τελειωθεί, θα είναι αυτάρκης και ευτυχισμένος, μόνο μέσω της πολιτικής του υπόστασης. θεωρεί φυσική την ένταξή του σε πόλεις, αφού το ὄλον προηγείται αξιολογικά και οντολογικά του μέρους ως τέλος. Η πόλη, λοιπόν, αναπαράγει τις λειτουργίες της φύσης, όπου υπάρχει ο σκοπός ως προδιαγεγραμμένη κίνηση προς μια συγκεκριμένη κατεύθυνση, άρα έχει και αυτή εξαρχής μέσα της το τέλος της - που είναι ταυτόχρονα και η ουσία της. Το σκοπό αυτό τον εκπληρώνει ως ὄλον: συνέχοντας, συντονίζοντας και εναρμονίζοντας τα επιμέρους στοιχεία από τα οποία έχει συντεθεί, αξιοποιεί το καθένα από αυτά και ταυτόχρονα όλα μαζί έτσι, υπηρετεί τον γενικό σκοπό στον οποίο κατατείνει ως κάτι ενιαίο.

Ο Σταγειρίτης στο συγκεκριμένο απόσπασμα επιχειρεί να κατοχυρώσει τη θέση του περί της εκ φύσεως πολιτικής υπόστασης του ανθρώπου επικαλούμενος την υπέροτατη αυθεντία, τη φύση, που είναι αλάνθαστο κριτήριο γνησιότητας και αλήθειας (Οὐθὲν γὰρ, ὡς φαμέν,

μάτην ἢ φύσις ποιεῖ). Επαναλαμβάνει λοιπόν, ως **συλλογισμό αφετηρίας**, ένα αρκετά προσφιλέ του αξίωμα, που επανέρχεται συχνά στα έργα του (**εντελέχεια**).

Εκτός από τον άνθρωπο, **φωνές** έχουν και όλα τα άλλα ζώα, γιατί αυτές εξυπηρετούν τη βιολογική ανάγκη τους να εκφράζονται και να δηλώνουν το ένα στο άλλο την ευχαρίστηση και τη λύπη (τοῦ λυπηροῦ καὶ ἡδέος ἐστὶ σημεῖον). Πρόκειται για εκφωνήματα της λαλιάς που δεν έχουν άρθρωση, δεν παρέχουν τη δυνατότητα για ποικίλους συνδυασμούς, ώστε να αποδίδουν απεριόριστο πλήθος μηνυμάτων. Είναι σήματα περιορισμένα και στερεότυπα, κατάλληλα για μια ατελή μορφή επικοινωνίας: μέχρι αυτή τη μορφή έφτασε η φυσική εξέλιξη των άλλων ζωικών ειδών. Η **παραπέρα τελειοποίηση** επιφυλάχτηκε **αποκλειστικά** για τον **άνθρωπο**. Άρα, τα όρια της φωνής των ζώων είναι αρκετά περιορισμένα. Φτάνουν ως εκεί που επέτρεψε η φύση τους, για να έχουν τη δική τους αυτάρκεια, δηλαδή να επιβιώνουν και να εμπληρώνουν τον σκοπό της ύπαρξής τους.

Η **ειδοποιός διαφορά** του ανθρώπου από τα ζώα είναι ο **λόγος** που αυτός διαθέτει με τη διττή του σημασία, της λογικής σκέψης και της έναρθρης ομιλίας. Η διατύπωση του Αριστοτέλη υποδηλώνει ότι ο λόγος έχει κάποιο προορισμό, έχει ορισμένη χρησιμότητα δοσμένη από τη φύση, τη χρησιμότητα της πολύπλευρης.....επικοινωνίας χάρη στη δημιουργική του δύναμη. Έτσι, ο άνθρωπος υψώνεται πάνω απ' την κατ' αἴσθησιν αντίληψη και την καθαρά ενστικτώδη αντίδρασή του σ' αυτήν· δεν εκφράζει με τον λόγο μόνο συναισθήματα, αλλά κατανοεῖ, επεξεργάζεται και κρίνει ιδέες, αφηρημένες έννοιες και ποιότητες των πραγμάτων, καθώς και τα αντίθετά τους (ΚΛΙΜΑΚΩΣΗ από ένα κατώτερο, βιολογικό, επίπεδο σε ένα ανώτερο, ηθικό: *ἐπὶ τὸ δηλοῦν ἐστὶ τὸ συμφέρον καὶ τὸ βλαβερόν, ὥστε καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον*). Αυτά ακριβώς και τα παρόμοια, με την κατάλληλη διαβάθμισή τους σχηματίζουν κλίμακα αξιών. Η **αποδοχή** αυτής της **κλίμακας** από τους ανθρώπους είναι η **βάση** στην οποία στηρίζεται η εύρυθμη κοινωνική συμβίωση, δηλαδή η αρμονική συνύπαρξη και λειτουργία στην κοινή ζωή αρχικά του οἴκου, μετά της κώμης και τελικά της πόλης-κράτους. Επομένως, ο άνθρωπος υψώνεται με τη σωστή χρήση του φυσικού εφοδίου ως το ανώτερο αξιολογικά και οντολογικά ον, ως το μόνο στη φύση που μπορεί να διασφαλίσει όχι μόνο τὸ ζῆν, αλλά και τὸ εὖ ζῆν.

Μονάδες 10

B3.

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. πατέρας του Αριστοτέλη	δ. Νικόμαχος
2. ο Αριστοτέλης έγραψε γι' αυτόν παιάνα	α. Ερμίας
3. ίδρυσε τον «Περίπατον»	ε. Θεόφραστος
4. επηρέασε επιστημονικά τον Αριστοτέλη	β. Εύδοξος
5. μαθητής του Αριστοτέλη	στ. Αλέξανδρος

0
Μονάδες 10

B4.a.

Α΄ ΣΤΗΛΗ	Β΄ ΣΤΗΛΗ
1. <i>προβάτων</i>	ε. απόβαση
2. <i>διοικήσει</i>	δ. οικογένεια
3. <i>πὺς</i>	ζ. χταπόδι
4. <i>χείρ</i>	β. χειροποίητος
5. <i>σκέψαι</i>	α. σκόπιμος
6. <i>συμφέρον</i>	στ. ανυπόφορος

Μονάδες 6

B4.β.

- ⊗ Τον προέτρεψαν να παρακολουθήσει μαθήματα φωνητικής, αφού έχει καλό λαρύγγι, αλλά **αδούλευτο**.
- ⊗ Πάντα με εκπλήσσει η συμπεριφορά της· όλο σκέφτομαι πως δεν έχει **προηγούμενο**.

Μονάδες 4

Ο Ρ Ο Σ Η Μ Ο Π Ε Ι Ρ Α Ι Α

Ρένα Σαρμπάνη